Пише: Небојша Кнежић

Торонто, април 2009.

КОРЗО

ЈЕЛ' САРАЈ'ВО ГДЈЕ ЈЕ НЕКАД БИЛО

КОРЗО, за град Сарајево тих педесетих и шездесетих година, било је важно к'о струја, вода и канализација. А можда би се и без овога трога набројаног и могло, било би се у мраку, жедно, неумивено, а и у "халу" би се ређе ишло, али без Корза, ЈОК, па макар се неко и у гаће "унередио"! Врева, кркљанац, довикивање и повици зачињени шкрипом трамвајских трола и аутомобилских кочница, уз обавезан повик продавача тазе новина, "вечерњееее, ослобооођењеееее!" "корзу" су давали још један печат незаобилазног дјела града у коме су били сви у исти мах и на једном мјесту!

Ми, клинци из Радићеве, Шеноине, Мис Ирбине, Јадранске и Обале, пред сам крај "педесетих" пошто би обишли "социјалистички", "графички", Тв-салу ФИС-а, одметнули би се и на "корзо" а то је била авантура коју смо плаћали нашим очевима, образом и голим пркном, некад шамар, некад каиш.

Само,,, није то била никаква цијена, плаћали смо је редовно, ма к'о кад играш "тапке" или кликера па зијаниш, јер "корзо" нам уђе у навику, па га се више никад' котарисат'! Тамо је било "срце" града, епицентер свих дешавања. Тамо се и студент Стипо, стално мувао и правио се да нас не познаје!' "ви сте болан мала раја, шта ћете овдје, хајде кући пишат', па спават'" убјеђивао нас је у оном пролазу код кина Романије!

Али, имали смо и ми своје разлоге и "системе" начочимо се код сластичарне Оломана и чекамо да се неки "даса" покаже пред цуром, па га онда право "заврнемо", ухватимо га на"зихер" па нема куд, купи нам макар по куглу ваниле. ЈАТ-ов небодер нам је био оријентир да се не погубимо. Пред њим смо се увијек налазили, јер дешавало се да би сваки од нас увијек био у неком послу, ажурно смо радили за студенте на сконтавању "треба"! Како,,, па љепо! За банку или двије по погодби, прилазили би "дотичној" младој другарици и рекли јој "свиђаш се једном фрајеру, ено ономе тамо" па би прстом показали према студентима који су нас пратили у стопу. Ако би упалило, е онда би тражили и приде, макар још банку а онда би студент прескочио соло-грах у Ехпресу и кавањерски нам давао задњу сићу са дна џепова својих панталона…

На "корзоу", између Ехпрес-ресторана и Базара била је углављена једна трафика чији је пулт био нафилован нашим омиљеним "штивом", Кекец, Плави вјесник, Мајин стрип и Забавник. Фол је био да их дрпимо а не платимо! Имали смо два или три система. Сагнеш се а онда новине полако извлачиш док трафикант нешто чита или слаже чекајући муштерију. Друга цака је била у потпуном поштењу, чекаш да неко дође да купи цигаретте или жилете а ти онда гласом к'о да те маца ујела за језик, молиш за жуту банку јер ти фали за трамвајску карту а онда се чико сажали па ти је уз кисели осмијех удјели. Трећи начин је био да један од нас дрекне, "јооој ено ауто ударило пензионера" а онда из инвалидске продавнице духана излети трафикант да види шта се десило а један од нас дрпи новине и уфати се ђаде!

Некад, кад нас нафака крене, када се добро поткожимо одемо у Ехспрес на сутлијаш или у Оломана на по тулумбу ил' кремпиту! Знали смо се залауфат све до саме Башчаршије, до самог Себиља дођ'!! Кад се неки студенти заинате а цуре их неће а они упорни, онда их пратимо и радимо за "њихову ствар" и до саме Вијећнице! А послије се сабиремо код Јатовог небодера.

Не ријетко смо губили временски компас па смо онако у буљуку налијетали на "потјеру" наших очева који су испод "гентерских" мантила имали пиџам-гаће на пруге али није се видјело јер мантилчине су им биле предуге, скоро се вукле по земљи. Касни сат, девет давно прошло, близу десет а нас нема. Наше их мајке дигну од радио-апарата и са астала за којима су играли таблића и жандара са комшијама и пошаљу их да нас траже! А када налетимо једни на друге почне вриска и писка, једни се хватају ђаде, други падну на кољена и цвиле за милост. Само, прије или послије нико од нас батине није избјегао,,, јок!

*****

Али од оног дана када ми по грудима и лицу почеше избијати длаке и корзо престаде бити што је било па се претвори у полигон на коме сам издерао најмање два или три пара шимика, плус једне италијанске ципеле са пачијим кљуном! Сваке ноћи, док акшам падне ја и моји најбољи јарани почесмо ударати шпацирунг, од саме Градине па до Слатког ћошета, и тако горе-доље, неколико пута за редом!

Вратови су нас кочили од силног окретања и блејања у дјевочице које су руку под руку правиле исте ђирове. Ту и тамо смијешак, црвенило у лицу, оборен поглед,,, а онда све из почетка. Алма, Биљана, Бранкица, Даринка, Фикрета, Ценана, Минка, Сњежана, Лела, Милада, Ана...

Све су то биле наше "корзо-симпатије", будући талови! Конкретне акције су биле веома ријетке а и када би се десиле најчешће су се неславно завршавале и наша "треба" би убрзо профурала са неким Зијадом са Марин двора, или Бранком из Вразове,,, а онда наново вратови се почеше истезати за неким другим клинкама. Најбољи ми јаран вечерас сконта "требу", сутрадан изађе са њом а већ прекосутра зове нас да му правимо друштво, каже, "ма досадно, не знам шта би прич'о с' њом". Јаран нам је, немамо куд', па онда чопоративно одлуњамо туру двије по корзоу,,, а већ његов слиједећи састанак, "корпа", цура не дође,,, а и како би кад је руку под руку угледамо са једним Сабријом који је први по Сарај'ву носио "левиске" и каиш са нитнама и на "токе" док смо се ми и по тројица шепурили у само једним "рифлама", мењали их, позајмљивали једни другима, не ријетко и у неком од хаустора! Једном сам са Ћифом мјењао "лизерице" у хаустору Клуза а онда наиђе један старији брачни пар, а нас обојица гологузи, "гузеранти, срам вас било, на Требевић па тамо шир'те неморал,,, фууј" рече чикица исколачених очију…

*****

У љетним мјесецима, већина нас није била среће да се више од десетак дана гуштеришемо на мору, Градац, Тучепи, Башке Воде, Поља, Сутоморе, Зеленика, Цафтат, па би скоро цијело љето дреждали у родноме граду на Миљацки. Вреле дане би проводили на Бенбаши уз хљеб, пардај'з и со, то су нам били оброци, а када би нас запала каква кокошија паштета ил' десет дека гавриловићеве, иииих, царски! Важно је било да смо се смијали и радовали свакој ситници, на сав глас и из дубине груди, а онда кад падне акшам,,, КОРЗО!

Вјечна ватра нам је обасјавала млада и озарена лица када би поред ње пролазили у сталном надању да ћемо већ у повратку или слиједећем ђиру осим осмијеха плавокосе Минке са Бистрика из најнепосредније близине чути и њен глас. Она никада није шетала сама, увијек је била са бар двије другарице, таман! Пратимо их до Оломана а онда када са корнетима чоколадних кугли изађу и окрену се према "горе", ми опет за њима а оне се само гласно смију лижући сладолед, и сјећам се да су им корнети били најслађи,,, јер и ми смо једном скупили храбрости и упитали "а да мало лизнемо" а када су кроз громогласан смијех одбиле, тражили смо да нам оставе бар корнете!

"екии будалееее, па корнети су најслађи!" рекле би углас грицкајући их здравим зубима одозго на доле…

*****

На том легендарном сарајевском корзоу смо се сретали, упознавали, вољели,,, и полако почели ишчезавти, свако на своју страну, јер тако су наше године, животна доб и друге околности захтијевале. Корзо смо остављали млађима јер њима ћемо оставити и цијели свијет, земаљску куглу акамоли не парче асфалтне штрафте на којој смо милионима корака исписали историју правог вољења и пријатељевања…

А онда, од некадшњих дјечијих туча, напримјер "радићевска раја против мариндворске" или "шеноина против мисирбине", цијела ствар оде предалеко и по нашем корзоу почеше падати гранате! По истом том асвалту који је памтио само добро угланцане момачке шимике и дјевојачке штиклице зашкрипаше грубе војничке цокуле неких ослободиоца града! Вјечна ватра се угаси као и они ријетки неони који су освјетљавали лица генерација младих и срећних људи. На сваком ћошку "војни штаб", име ти одређује судбину, ил' ћеш на копање ровова ил' пушку у руке! Град се испразни у негодовајућем жамору, као позоришна сала послије лоше преставе!

*****

Ускоро услиједи суморно небо над градом, гробови по парковима и CNN-репортери који између осталог сликају и мртвог пса на улици, дал' је угино од гранате, метка или глади, није важно, амерички гледаоци шоуа уживо су веома осјетљиви на псеће смрти,,, већ ће одреаговати како и доликује!

*****

И "чича мича" послије свега дође МИР,,, ооох, како то најгорђе звучи!!! Сарајево поново живи, Вјечна ватра се упали али сада умјесто лица младих и заљубљених најчешће освјетљава безизражајне њушке неких свјетских униформисаних полицајаца, чувара града и државе која им је дата под кирију! Ти исти упоредо шетају са неким новокомпонованим сарајлијама које се и не сјећају "онога" времена, па су им ти странци нормалан дио фолклора града у кога су се удјенули, јер, ћевап ондје, кахва тамо, бурек - мастан, тоник-џин, туборг пиво, Дино-Мерлин, Луд, збуњен, ј…! Ма шта ће ти боље и више, у дуре је болан, "мојне га ба", "стипу га ниме"….

Кафићи и љетне баште које углавном отворише бивши градски јалијаши који узнапредоваше у херојеослободиоце, прекрише асфалт по коме су некада штрафтали данас, неки далеки грађани града од кога су удаљени рајском вјечношћу или стотинама или хиљадама километара. Мало их је остало у вољеном граду, "текма" је била сурова и навијачке страсти прејаке. Растанак је био неминован!

*****

С' времена на вријеме, ми наджившјели и преживјели свраћамо у родни град. Десет са луком је пет марака, кахва марка ил' двије, сирница ил' ти зељаница три маркице а сликање са легендарним Чика Мишом, чистачем ципела, који је некада ординирао на Марин двору а данас испред Ехпреса, у Титовој је "колико даш" али не може испод десет "марона"па да га,,, ј..!

Само,,, шетњу по корзоу нико не наплаћује, бесплатна је али нема више на њему оних негдашњих продавача новина који у вечерње сате из свег грла узвикују, "вечерњеее новинее, максуз екксклузивно,,, тазееее хааабееер са акшаааам ђеееридееее,,, јављаааа сеее Зулфооо Зуцааааа,,, вечерњеее новинеееее!"